

CRÒNICA D'ACTIVITATS

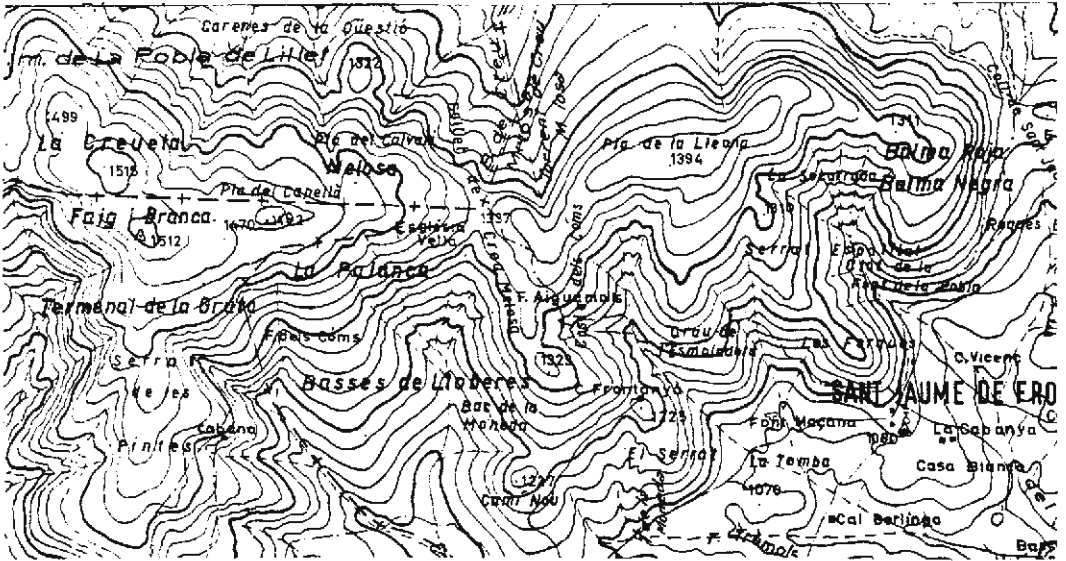
DELEGACIÓ DE SABADELL

Visita al romànic del Berguedà. 25 març 1990

Aquesta vegada, la sortida era dedicada monogràficament a l'enclavament que dins el Ripollès fa el Berguedà amb el terme de St Jaume de Frontanyà. No es farà una descripció dels monuments, ja que han estat estudiats amb detall per diferents autors. No obstant això, sí que podem assenyalar que l'església de St Jaume ens va fer admirar, una vegada més, aquest romànic d'impressionant factura, els absis, el cimbori de 12 cares i 32 finestres cegues,... etc. Per altra banda, i quin contrast amb la veïna església de St Esteve de Montner (o Tubau)! Senzilla, però acurada i ben restaurada, amb la sorprenent finestra de l'absis trapezial i en paratge inigualable.

Pel camí d'anada férem breu parada a Santa Maria de les Lloses (Ripollès), i en el de tornada a Santa Maria d'Àvià, església molt ben arranjada i amb l'encert de mostrar una reproducció del seu frontal d'altar, actualment conservat en el Museu d'Art de Catalunya.

Sant Jaume de Frontanyà Vell. En preparar la sortida anterior, férem una revisió bibliogràfica del tema. La novetat més important obtinguda fou l'article de Catalunya Romànica (1), de Ramon Viladés, Rosa Serra i Jordi Vigué, sobre l'existència de les runes de Frontanyà Vell. La novetat era relativa, ja que Jordi Vigué l'havia anticipada en el seu llibre (2), però en el context del seu article no destacava i fàcilment podia passar desapercebuda. En R. Viladés escriu que Frontanyà Vell "es troba al mig de Faig i Branca i el Pla de la Lleona i sota mateix del Pla del Calvari". Continua afirmant que "l'església vella de Sant Jaume de Frontanyà és la primera església del lloc", abandonada al segle XI, és a dir, la consagrada el 905 pel bisbe Nantingis.

Bé, però en aquest moment es presenta un dubte: qui o què ens determina que les restes de l'església, indicades en l'article, siguin les antigues de Frontanyà del 905? D'altra banda, entre les esglésies desaparegudes en el terme tenim la de Santa Magdalena de Malosa (3), i es dona el cas que en la mateixa situació geogràfica definida al principi, en el mapa de la regió (4), hi ha el to-

pònim "*Melosa*" a sota el Pla del Calvari, i al costat del "Pla del Capellà" i un xic més avall el de "*Collet de Creu Melosa*", tots tres topònims molt significatius. Per tant, és possible que les restes de l'església indicades corresponguessin a *Santa Magdalena de Malosa* i que l'església consagrada el 905 estigués en el mateix lloc de l'actual.

Bibliografia: (1) Catalunya Romànica T. XII, El Berguedà, pàg. 467; (2) Jordi Vigué-Albert Bastardés, 1. El Berguedà, Ed. Artstudi, pàg. 212; (3) R. Alier. Geografia Comarcal de Catalunya, T-2, pàg. 320; (4) Mapa de Matamala-Vinyoles, publicat per Editorial Montblanc. Granollers.

Antoni Estapé

* * *

BIBLIOGRAFIA

DEL CAMPO I JORDÀ, FERRAN: **Castells medievals, 4. 88 guaites dels castlans de l'Alt Empordà i Castells medievals, 5. 37 castells de la Garrotxa.**- Carles Vallès, editor. Figueres, 1989. 99 pàgs. i 109 pàgs., amb il·lustracions.

Ressenyem junts aquests dos llibres, perquè no solament són complementàries les seves introduccions (pàgs. 7-18 i 7-15), sinó que també hi ha una unitat tot i les millores introduïdes en el segon dels volums (*Castells de la Garrotxa*). La primera de les introduccions és una acurada descripció i definició (amb dibuixos) de les estructures i elements defensius, així com dels materials i la construcció, completades amb una breu informació de la vida quotidiana als castells medievals. La segona introducció és un resum del desenvolupament feudal i de la tipologia dels castells.

Cada un dels castells té una breu descripció, dues o tres pàgines com a màxim, amb els següents apartats: localització, ressenya històrica, arquitectura i estat actual, amb una o dues fotografies i un plànol de la planta. Aquests plànols manquen en molts castells del primer volum, però no en els castells del segon.

A l'inventari de torres i castells de l'Alt Empordà n'hi ha registrats 88, però solament de 31 hi figura la descripció. La majoria d'aquests 31 castells són romànics, construïts i documentats entre els segles X i XIII. Per contra, en el volum de la Garrotxa s'inventarien 37 castells, tots ells descrits, i com els de l'Alt Empordà, la majoria són romànics, tot i que les construccions d'aquesta època moltes vegades estiguin emmascarades per altres de posteriors. Hem comparat l'aportació feta per Ferran del Campo, paral·lela i en certs aspectes complementària de la de Vicenç Buron: *Castells romànics de Catalunya*.